

ΔΗΜΩΔΗ ΒΙΒΛΙΑ *

Κατὰ τὸν κατάλογον τοῦ κ. Ἀνδρέου Παπαδοπούλου Βρετοῦ τὰ ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας μέχρι τοῦ 1832 ἐκδοθέντα ἑλληνικά βιβλία ἀνέρχονται μάλιστα εἰς 1278, ἐπειδὴ δ' ὅμως ὁ κατάλογος αὗτος δὲν εἶναι πλήρης, παραλειφθέντων ἱκανῶν βιβλίων, μὴ περιελθόντων εἰς γνῶσιν τοῦ ἐκδότου, δυνάμεθα κατ' ἀνώτατον ὅρον νὰ ὑπολογίσωμεν εἰς 1750 ἅπαντα τὰ ἀπὸ τοῦ 1476, ὅτε ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν βιβλίον, μέχρι τῆς ἀνιδρύσεως τοῦ ἡμετέρου κράτους ἐκδοθέντα ἑλληνιστὶ ὑπὸ Ἑλλήνων βιβλία. Τούτων τὸ ἑν τρίτον περίπου εἶναι καθαρῶς θρησκευτικά, τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ἐπιλοίπων, εἴτε εἰς ἀρχαίαν εἴτε εἰς κοινὴν γλῶσσαν γεγραμμένα, ἦσαν προσωρινά οὐχὶ ὡς τὸν λαὸν ἐν τῇ νῦν, ἀλλὰ διὰ τοῦ χρόνου ἀναγνώστων λίαν στενόν· ὀλίγα, ὀλίγα ἦσαν καὶ καθαρῶς δημοτικά βιβλία, τὰ προσφιλέα καὶ ἐπιζήτητα παρὰ τῷ λαῷ. Διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα μείζονα πάντων τῶν ἄλλων εἶχον διάδοσιν καὶ πλεονας ἀσυγκρίτως λόγῳ ἀναγνώστας. Ἡ Ἱστορία Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα, ὁ Χρονογράφος, ὁ Ἐρωτόκριτος, ἡ Ἐρωφίλη, ἡ Διήγησις Γαδάρου, Λύκου καὶ Ἀλουποῦς καὶ ἐκ τῶν μεταφρασμένων ὁ Συντίπας, ὁ Βερτόλδος καὶ ὁ Βερτολδίνος, ἡ Χαλιμᾶ, ἐκ δὲ τῶν θρησκευτικῶν ἡ Ἀμαρτωλῶν σωτηρία, αἱ φυλλάδες τῆς Παναγίας, τοῦ ἁγ. Ἀντωνίου καὶ ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τοῦ χρόνου περίπου τῆς συστάσεως τῶν ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικῶν τυπογραφείων ἐξεδόθησαν πολλάκις καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐτι ἐξακολουθοῦσι θέλγοντα μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης γενομένη φιλολογικὴ κίνησις, καθ' ἣν μετεφράσθησαν ἐκ ξένων γλωσσῶν ἱκανὰ τερπνὰ ἀναγνώσματα πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ, ἐλάχιστα περιέστειλε τὴν δημοτικότητα τῶν παλαιῶν, ἣν μόλις ἡλάττωσεν ἡ ἐπέκτασις καὶ εὐρυτέρα διάδοσις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν γραμμάτων ἀπὸ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ δημοτικά ταῦτα βιβλία δὲν εἶναι βεβαίως ἀνάξια προσοχῆς καὶ με-

*) Ἐδημοσιεύθη ἐν «Ἐστὶς» 1877 τ. Α', σ. 438—8. 659—664.

λέτης, οὐ μόνον διότι ἐπὶ μακρὰν σειράν ἐτῶν ἦσαν τὰ μόνα σχεδὸν ἀναγνώσματα τοῦ ὑπὸ τὸν ζυγὸν Ἑλληνας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀξίαν, ἣν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐξεταζόμενα ὑπὸ πολλὰς ἀπόψεις ἐνέχουσι. Τὰ πλεῖστα τούτων ἦσαν κοινὰ παρ' ἅπασι περίπου τοῖς ἀνατολικοῖς καὶ δυτικοῖς λαοῖς κατὰ τὸν μεσαίωνα, αἱ δὲ ποικίλαι αὐτῶν τύχαι μέγα παρουσιάζουσι τὸ ἐνδιαφέρον εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλολογίας καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐνταῦθα θέλομεν περιορισθῇ εἰς συντόμους περὶ ἐκάστου αὐτῶν σημειώσεις, διότι τὰ ὅρια καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Ἑστίας δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἐπεκταθῶμεν εἰς ἐκτενεῖς καὶ ξηρὰς βιβλιογραφικὰς ἐκδρομὰς.

Α'.

Συντίπας.

Ἄγνωστον πότε ἐξεδόθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ κοινὸν ἰδίωμα ἡ συλλογὴ τῶν ἀνατολικῶν μύθων ἢ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μυθολογικὸν Συντίπα* τοῦ φιλοσόφου. Ἐν τῇ καταλόγῳ τοῦ κ. Βρετοῦ ἀναφέρεται μόνον μία νεωτέρα μετατύπωσις αὐτῆς, τῇ 1790 ἐν Ἑνετίᾳ¹ πιθανὸν ὅτι ἡ πρώτη ἐκδοσις εἶναι παλαιότερα τοῦλάχιστον τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος. Ἡ δ' ἐλληνικὴ μετάφρασις, ἐξ ἧς καὶ ἡ γαλλικὴ μετάφρασις, ἐγένετο περὶ τὸ τέλος τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὑπὸ τοῦ ἀρχιμ. Ἀνδρεοπούλου καὶ ἐξεδόθη τῇ 1828 ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἐκδοτοῦ Βοισσονάδ¹). Τῆς μεταφράσεως ταύτης προτιθέμεται ὁ ἀκόλουθος ἐπιστολὴς πρὸς τοὺς ἀναγν.

«Τοῦ μυθογράφου Συντίπα καὶ τῶν ἄλλων ἑκδοτῶν, μᾶλλον δὲ Περσῶν τοῦ σοφοῦ καὶ ἐκτενέστατου, αὐτὴ πέφυκαν, ἣν βλέπεις, δέλτος, ἡλικίᾳ ἑξήκοντος. Ἦν καὶ συρτικοῖς τοῖς λόγοις γεγραμμένην εἰς τὴν παρεούσῃ αὐτὸς Ἑλλάδα φράσιν μετήγαγόν τε καὶ γέγραφα τὴν βίβλον, τῶν γραμματικῶν ἱσχυρὸς γε τυγχάνων. Ἀνδρεόπουλος Μιχαήλ, Χριστοῦ λάτρης, ἔργον τοιοῦτως προσταγμένον τότε παρὰ Γαβριήλ, τοῦ μεγιστάνων κλέους, δουκὸς σαδαστοῦ πόλεως μελωνύμου, ὅς ἐστι Χριστοῦ θερμὸς ὄντως οἰκέτης, ὅς καὶ διωρίσατο γραφῆναι τὰς, ὅτι γε μὴ πρόσσεσι Ῥωμαίων βιβλοῖς. Ἡ συγγραφή γάρ ἦδε τοῦς κακουργάτας διασφύρει μάλιστα, καὶ πρὸς τῇ τέλει πράξεις ἐπαινεῖ τὰς καλῶς εἰργασμένους».



1) Ἡ γαλλικὴ μετάφρασις ἐγένετο ἰσως ἐκ χειρογράφου ἀτελεστέρου τοῦ ὑπὸ Βοισσονάδ ἐκδοθέντος, διότι ἱκανὰ παραλείπει ἐκ τῶν ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Ἀνδρεοπούλου, ἐκτὸς ἐάν ταῦτα παρελείφθησαν ἐκ προθέσεως. Μετὰ δὲ τὸν Boissonade ἐξέδωκε τὴν βυζαντινὴν μετάφρασιν τοῦ Συντίπα ὁ Alfr. Eberhard ἐν τῇ σταθεροτύπῳ βιβλιοθήκῃ τοῦ Teubner (Fabulae Romanenses τ. I, Λιψία 1872).

Πότε ἐγένετο ἡ μετάφρασις αὕτη, ἱκανῶς ἐνδιαφέρουσα καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ὡς μικρὸν ἀπομακρυνομένη τῆς κοινῆς βυζαντινῆς διαλέκτου, καταδεικνύεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω προλόγου, καίτοι ὁ τε Γάλλος ἐκδότης καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν μὴ δυνηθέντες, νὰ ὀρίσῃσι τὴν ἐποχὴν ἔσταιν αὐτὴν μεταξὺ τῆς IB' καὶ τῆς IE' ἑκατονταετηρίδος. Τὸ ὄνομα Γαβριήλ σπανίως ἀναφέρεται ἐν τῇ βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, ὁ δ' ἐν τούτῳ ἀναφερόμενος εἶναι ἀναντιρρήτως, ὡς διέγνω ὁ Comparetti, ὁ δοῦξ Γαβριήλ, κυβερνήτης τῆς τρίτης Ἀρμενίας, ἥς πρωτεύουσα ἡ εἰκονικῶς ἐν τῷ προλόγῳ ἀναφερομένη Μελιτήνη· ὁ δοῦξ οὗτος ἐκυβέρνηα κατὰ τὰ τέλη τῆς IA' ἑκατονταετηρίδος.

Ἡ μετάφρασις τοῦ Ἀνδρεοπούλου ἐγένετο ἐκ κειμένου συριακοῦ, ὅπερ οὐχὶ πρὸ πολλοῦ ἀνευρεθὲν ἐδημοσιεύθη τῷ 1859 ὑπὸ D. Landsberger ἐν Ρουσίᾳ. Ἐκ τοῦ κειμένου τούτου ἐξάγεται οὐ μόνον ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ Ἀνδρεοπούλου εἶναι καθ' ὅλα ἀκριβὴς καὶ πιστή, ἀλλ' ὅτι προσέτι ἡ συριακὴ εἶναι μία τῶν ἀρχαιοτέρων παραλλαγῶν τοῦ μύθου τοῦ Συντίπα, ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τοῦ Ἰνδικοῦ πρωτοτύπου γενομένη· διότι μόνη αὕτη ἐκ πασῶν τῶν ἀνατολικῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν παραλλαγῶν διετήρησεν ἵχνη Ἰνδικά, οἷα παραδείγματος χάριν εἶναι αἱ ἐν ἀρχῇ τινων διηγήσεων περίεργοι περιλήψεις αὐτῶν, ἢ ἐκ μελιτήνου εἰκὸν ἐξελαντος καὶ τινὰ ἄλλα. Ἡδὲ εἶναι ἀποδεδειγμένον τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τινων διαμφοισθηθῆναι, ὅτι τὸ πρωτότυπον τοῦ Μυθολογικοῦ τοῦ Συντίπα ἐγράφη ἐν Ἰνδικῇ, καίτοι οὐδὲν σανσκριτικὸν κείμενον εὐρέθη μέχρι τοῦδε.

Ἐργον, λέγει περὶ τούτου ὁ Γερμανὸς J. Gorges, ἐν τῷ σπουδαίῳ αὐτοῦ συγγράμματι περὶ τῶν γερμανικῶν δημοτικῶν βιβλίων, ἔργον, ὅπερ πρέπει νὰ ἐλκύῃ τὸν σεβασμὸν παντὸς διὰ τὴν σεπτὴν αὐτοῦ ἀρχαιότητα· ὅπερ πηγάσαν ἐν ἀρχῇ ἐκ τῶν ὁρέων τῆς Ἰνδικῆς καὶ ἐκείθεν ἀπὸ τῶν παναρχαιοτάτων χρόνων ὡς μικρὸν ρυάκιον κατελθόν, εἶτα διὰ τῶν εὐρυτάτων πεδιάδων τῆς Ἀσίας κατευθυνόμενον πρὸς δυσμὰς καὶ βαθμηδὸν αὐξανόμενον, ἐν διαστήματι δὲ χιλιετηρίδων αἰεὶ προχωροῦν καὶ αἰεὶ πληρούμενον καὶ ἐξικόμενον μέχρις ἡμῶν, ἐξ οὗ γενεαὶ ὅλαι καὶ ἔθνη πολλὰ ἐποτίσθησαν· ὅπερ μετὰ τῶν μεγάλων μεταναστάσεων τῶν λαῶν ἐχύθη εἰς Εὐρώπην καὶ νῦν ἐστὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους καὶ τὴν ἡμετέραν γενεάν τοσοῦτον σημαντικὸν μέρος τοῦ λαοῦ τέρπει· ἔργον κατὰ τὴν φήμην καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐπηρείας αὐτοῦ ὑπερεξακοντίσαν πάντα τὰ κλασσικὰ ἔργα καὶ δυνάμενον νὰ παραβληθῇ κατὰ ταῦτα πρὸς τὴν Βίβλον». Καὶ τῷ ὄντι οὐδενὸς ἄλλου ἔργου, οὐδὲ αὐτῆς τῆς Παντσατσάντρας (Πεντατεύχου), ἐτέρας δημοτικωτάτης συλλογῆς Ἰνδικῶν μύθων, ἐξαιρουμένης, ἢ διάδοσις ἐξίσουται πρὸς τὸ μυθολογικὸν τοῦ Συντίπα.

Αἱ ἐπὶ τῇ βάσει τούτου γινόμεναι συλλογαὶ διαίρουνται εἰς δύο μεγά-

λας κατηγορίας· εἰς τὸ ἀνατολικὸν στέλεχος καὶ τὸ δυτικόν. Κλάδοι τοῦ πρώτου εἶναι μέχρι τοῦδε γνωστοὶ ἔξ· πρωτίστη πασῶν ἡ συριακὴ συλλογὴ, ἐξ ἧς ἐγένετο ἡ μετάφρασις τοῦ Ἀνδρεοπούλου· δευτέρα ἔρχεται ἐβραϊκὴ τις μετάφρασις ἐπιγραφομένη *Δι παραβολαὶ τοῦ Σανδαβάρ*, γενομένη δὲ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς πιθανῶς τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος· ὁ τρίτος κλάδος εἶναι ἰσπανικὴ μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ ἐπίσης γενομένη κατὰ τὴν ΙΓ' καὶ αὕτη ἑκατονταετηρίδα· τέταρτος τὸ *Σινδιβάδ-ναμέ*, ἀνέκδοτον περσικὸν ποίημα γραφὲν τῷ 1375· πέμπτος ἡ ὁγδόη νύξ τοῦ *Τουτλ-ναμέ*, ποιήματος τοῦ Ναχσεμπῆ, Πέρσου ἀποθανόντος τῷ 1329· ἕκτος δὲ κλάδος εἶναι ἀρχαία τις μίμησις ἢ νέα παραλλαγή τῆς ἀρχαίας ἀραβικῆς μεταφράσεως τῶν Ἰνδικῶν μύθων εἰς τὰς 1001 νύκτας ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἱστορία τοῦ βασιλέως, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τῆς ἐρωμένης του καὶ τῶν ἐπτὰ βεζιρῶν». Ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ ὁμοίως ἐγένετο καὶ τουρκικὴ τις παραλλαγή ἐπὶ Ἀμουράτ τοῦ Β' (1422-1451), ἐπιγραφομένη «Ἱστορία τῶν τεσσαράκοντα βεζιρῶν».

Τὸ δὲ δυτικὸν στέλεχος περιλαμβάνει ἐπίσης πολυπληθεῖς παραλλαγὰς· πρώτη ἔρχεται ἡ εἰς λατινικὴν γλῶσσαν συλλογὴ, ἐξ ἧς ἀναντιρρήτως προήλθον αἱ εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας ἰσχυραὶ παραλλαγαί, τῆς ἑλληνικῆς μόνον ἐξαιρουμένης καὶ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης ἰσπανικῆς. Τινὲς ἀθεώρησαν τὴν λατινικὴν ταύτην συλλογὴν ὡς μετάφρασιν τῆς ἑλληνικῆς τοῦ Ἀνδρεοπούλου, ἀλλ' ἡ προσθήκη πολλῶν διηγήσεων ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς συλλογαῖς, μὴ ἐμπεριεχομένων ἐν τῇ ἑλληνικῇ, καταδεικνύουσα ὅτι ἐγένοντο ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλων πληρεστέρων κειμένων, ἐξελέγχει τὸ σφαλερὸν τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἀρχαιοτέρα τῶν εὐρωπαϊκῶν παραλλαγῶν μετὰ τὴν λατινικὴν εἶναι γαλλικὴ τις συλλογὴ ἐπιγραφομένη *Li romans des sept sages*, ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1836 ὑπὸ Keller· μετὰ ταύτην ἔρχεται ἡ γερμανικὴ *Dyocletianus Leben* (βίος Διοκλητιανοῦ), ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Γερμανοῦ ἐκδοθεῖσα τῷ 1841. Μετὰ ταύτην ἔρχονται παραλλαγαὶ ἀγγλικαί, ἰταλικάι, ἰσπανικάι, ὁλλανδικαί, σκανδιναυικάι κλπ. Σημειωτέον δ' ὅτι οὐ μόνον εἰς ἀπάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας εἶναι μεταπεφρασμένον τὸ μυθολογικὸν τοῦ Συντίπα, ἀλλὰ καὶ εἰς τινὰς τούτων εἰσὶ γεγραμμέναι πολλαὶ παραλλαγαὶ αὐτοῦ· οὕτω π. χ. εἰς τὴν γαλλικὴν ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης ὑπάρχει καὶ ἑτέρα *Li romans de Dolopathos* (τὸ μυθιστόρημα τοῦ Δολοπάθου) καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ ἀγγλικὴν πλείονες.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου. Ὡς πᾶσαι αἱ ἀνατολικαὶ συλλογαὶ μύθων, ἡ Παντσατσάντρα, αἱ μυθολογίαι ψιττακοῦ, αἱ 1001 νύκτες (*Χαλιμᾶ*), αἱ 1001 ἡμέραι καὶ ἡ παροῦσα συλλογὴ ἔχει ὡς κυρίαν βάσιν πρωτεύουσάν τινα διήγησιν, ἐν ᾗ παρεμβάλλονται τεχνηέντως αἱ λοιπαὶ διηγήσεις καὶ μῦθοι. Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Κύρος—κατὰ τὴν ἑλληνικὴν παραλλαγὴν, κατὰ δὲ τὰς εὐρωπαϊκὰς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Διο-

κλητιανός ἢ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κασσιόδωρος (ἀνύπαρκτον πρόσωπον) ἢ ὁ τῆς Ρώμης Πογκιανός (ἀνύπαρκτον ἐπίσης) — εἶχε μὲν ἐπὶ γυναῖκας, ἦτο ὁμως ἄπαις. Ἄλλ' ἕνεκα τῶν θερμῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ θεῖον δεήσεων ἐγέννησεν ἐπὶ τέλους υἱόν, ὃν καὶ ἀνατρέφων βασιλικῶς ἐξεπαίδευσεν. Ἰδὼν δ' ὁμως ὅτι ἐπὶ τρία ἔτη οὐδὲν ἐκ τῶν μαθημάτων τῶν διδασκάλων τοῦ ἐκαρποῦτο παρέδωκεν αὐτὸν εἰς ἄνδρα σοφώτατον, τὸν φιλόσοφον Συντίπαν, ὅστις ὑπεσχέθη ἐντὸς ἑξ μηνῶν πάσης σοφίας νὰ ἐμπλήσῃ τὸν βασιλόπαιδα. Παραλαβὼν λοιπὸν αὐτὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἐαυτοῦ οἰκίαν, καὶ ἰδιόρρυθμον ὅλως παιδαγωγικὸν σύστημα ἐφαρμόζων ἐξωγράφησεν ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς κατοικίας τοῦ βασιλόπαιδος ὅσα ἤθελε νὰ τὸν διδάξῃ, ἅτινα εἰτα ἀνέπτυσσεν αὐτῷ καὶ διὰ λόγου. Οὕτως ἐντὸς ἑξ μηνῶν ἐδίδαξεν αὐτῷ τὰ πάντα ὀφείλων δὲ κατὰ τὰ συμπεφωνημένα μετὰ μῆνας ἑξ καὶ ὥρας ἑξ νὰ παραδώσῃ τὸν υἱὸν εἰς τὸν πατέρα ἕκαμε τὴν νύκτα ἀστρολογικὴν ζήτησιν περὶ τῆς τύχης τοῦ παιδός. Σφόδρα ἐταράχθη μαθὼν ἐκ τῶν ἄστρον ὅτι μέγας κίνδυνος ἠπείλει τὴν ζωὴν τοῦ βασιλόπαιδος, ἐὰν δὲν ἔμενεν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτι ἡμέρας παρὰ τῷ φιλοσόφῳ. Ἐπειδὴ ὁμως τῷ ἦτο ἀδύνατον ν' ἀθετήσῃ τὸν πρὸς τὸν βασιλέα λόγον αὐτοῦ, ὁ Συντίπας ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλόπαιδος ρητὴν ὑποσχέραι αὐτῷ χάριν νὰ ἐκστομίσῃ, πρὶν ἢ παρέλθουν ἑπτὰ ἡμέραι. Καὶ οὕτως ἐπέστειλε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀνάκτορα, ἐν τῷ αὐτῷ ἀπελθὼν ἐκρίθη εἰς ἀνακαλίξιμόν τοις ἡμέρας.

Ἡ ἐπίμονος σιωπὴ τοῦ βασιλόπαιδος εἰς μεγίστην ἐνέβαλεν ἐκπληξιν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς αὐλικούς, καὶ μετὰ πόλιν πειρωμένους νὰ ἐξηγήσωσιν αὐτήν. Εἰς μάλιστα ἐξέφρασε τῷ ἰδῶν, ὅτι αἴτιος τῆς τοιαύτης σιωπῆς ἦτο ὁ Συντίπας, δοὺς ἴσως εἰς τὸν παῖδα κατὰ λάθος ἢ ἐκ προθέσεως βότανόν τι, ἐξ οὗ ἐδωκεν αὐτῷ ἡ γλῶσσά του. Σφόδρα θλιβομένου ἐπὶ τούτοις τοῦ βασιλέως, μία τῶν γυναικῶν αὐτοῦ παραστᾶσα τὸν ἐζήτησε τὴν αἰτίαν νὰ λάβῃ τὸν υἱὸν ἰδιαιτέρως, βεβαία οὖσα ὅτι ἤθελεν ἐκμυστηρευθῇ αὐτῇ τὸ αἴτιον τῆς σιωπῆς, διότι, εἶπε, καὶ πρὸ ταύτης τῆς αἰτίας «συνήθειαν εἶχεν ἀνακαλύπτειν ἐμοὶ πάντα ὅσα εἶχεν αὐτός, ἅπερ οὐδὲ τῇ αὐτοῦ μητρὶ ἐδῆλναι.» Παραλαβοῦσα δ' ὁμως τῇ ἐπινεύσει τοῦ βασιλέως τὸν παῖδα εἰς τὸ ἴδιον οἶκον ἀντὶ παντός ἄλλου λόγου προτείνει αὐτῷ νὰ δολοφονήσῃ τὸν γέροντα πατέρα του, ὅπως ἐκεῖνος ἀντὶ τούτου βασιλεύσῃ, ἐπὶ τῷ ὄρῳ ὁμως νὰ τὴν λάβῃ ὡς γυναῖκα. Θορυβηθεὶς ὁ νέος ἐπὶ τῇ κακοηθείᾳ καὶ κακουργίᾳ τῆς γυναικὸς ἀπειλεῖ αὐτήν ὅτι μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν ἑπτὰ θ' ἀποκαλύψῃ τὰ πάντα τῷ βασιλεῖ, ἐπιλαθόμενος οὕτω τῆς ἐντολῆς τοῦ σοφοῦ διδασκάλου του. Ὅπως προλάβῃ τὴν ἐνδεχομένην καταστροφὴν αὐτῆς, περίφοδος γενομένη ἢ μητρικὰ σπεύδει καὶ διαβάλλει διὰ βδελυρῶν συκοφαντιῶν τὸν νέον παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὅστις πεισθεὶς εἰς τοὺς λόγους αὐτῆς ἕνεκα πρὸ πάντων τῆς διαγωγῆς τοῦ υἱοῦ του, ἀντὶ ν' ἀπολογηθῇ ἐξακολουθοῦντος νὰ σιγᾷ, διατάσσει τὸν θάνατον αὐτοῦ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἐπὶ τῷ βασιλεῖ σύμβουλοι φιλόσοφοι ἑπτὰ, οἵτινες ἀκούσαντες τὴν κατὰ τοῦ βασιλόπαιδος ἐξενεχθεῖσαν ἀπόφασιν συναπεφάσισαν νὰ προσπαθήσωσι παντὶ σθένει, ὥπως πείσωσι τὸν βασιλέα νὰ τὴν ἀναιρέσῃ. Οὕτω δὲ πορεύεται καθ' ἑκάστην εἰς ἑκάστοτε παρὰ τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ διηγείται μίαν ἢ δύο ἱστορίας περὶ τῶν πανουργιῶν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν κακῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐν σπουδῇ ἐκφερομένων ἀποφάσεων· ἐν ᾧ ἄφ' ἑτέρου ἢ σύζυγος τοῦ βασιλέως, ὥπως ἐπιτύχῃ τὸν θάνατον τοῦ βασιλόπαιδος πρὸ τῆς παρελεύσεως τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, διηγείται ἀνὰ μίαν ἱστορίαν περὶ δόλων καὶ ἀπιστιῶν τῶν ἀνδρῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τὴν ἀκρόασιν ἑκάστου φιλοσόφου διατάσσει τὴν λύτρωσιν τοῦ υἱοῦ του, μετὰ δὲ τὴν ἀκρόασιν τῆς ἱστορίας τῆς γυναικὸς μεταβάλλει γνώμην καὶ διατάσσει τὴν καταδίκην του. Οὕτω παρέρχονται αἱ ἑπτὰ ἡμέραι, ὅτε ὁ υἱὸς λύει πλέον τὴν σιωπὴν καὶ, καταδειχθεῖσης τῆς ἀθωότητός του, ἡ μὲν μοχθηρὰ γυνὴ καταδικάζεται εἰς ἀτιμωτικὴν ποινὴν, οὗτος δὲ καταλαμβάνει τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἐν τῷ παραχωρεῖ ὁ πατήρ του. Τὸ βιβλίον καταλήγει δι' ἐκθέσεως τοῦ τρόπου τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ βασιλόπαιδος καὶ διὰ τινων ἱστοριῶν, ἃς οὗτος καὶ ὁ παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ἄνθρωπος διηγοῦνται.

Αἱ ἱστορίαι, ἃς διηγοῦνται οἱ φιλόσοφοι καὶ ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἔχουσι βεβαίως πολλὴν σπουδαιότητα διὰ τὸ πειστικὸν τῶν παραφωτιστικῶν αὐτῶν, διότι ταῦτα σχεδὸν ὁλοτελὴς ἐλλείπει, ἀπορεῖ γὰρ ὁ ἀναγνώστης εὐλόγως πῶς μὴ ἡ δύο τοιαῦται ἱστορίαι ἀρκοῦσιν, ὥπως μεταβάλλωσι τὰς ἀποφάσεις τοῦ βασιλέως περὶ σωτηρίας ἢ καταδίκης τοῦ υἱοῦ του. Ἡ ἀξία ὅμως αὐτῶν ἔγκειται ἄλλαχού· διότι ἅπασαι σχεδὸν ἀνήκουσαι εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην σειράν τῶν μύθων καὶ παραμυθίων, ἅτινα ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς παρέλαβον ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἔθνη τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, οὐ μόνον διὰ τοῦ βιβλίου τούτου, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων ὁδῶν, πρὸ πάντων δὲ τῆς ἀπὸ στόματος διηγήσεως. Ἐπιφυλασσόμενοι ἀργότερον νὰ γράψωμεν ἐκτενέστερον περὶ τῆς τοιαύτης μεταναστάσεως τῶν μύθων παρὰ τὴν ἐνταῦθά τινος τῶν ἱστοριῶν τούτων πρὸς κατάδειξιν τοῦ εἶδους καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν. Ἀκολουθοῦμεν δὲ τὸ κείμενον τῆς ἀρχαίας μεταφράσεως τοῦ Ἀνδρεοπούλου, περιέργου ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποψιν, διότι ἡ παρὰ τῷ λαῷ ἐν χρήσει εἰς κοινὴν γλῶσσαν παράφρασις οὐδὲν ἐνέχει τὸ ἀξιοσημείωτον.

Ἴδου ἡ πρώτη τῶν ἱστοριῶν τοῦ πέμπτου φιλοσόφου ἦτο γνωστοτάτη κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ἐπαναλαμβάνεται εἰς πολλὰ διηγήματα καὶ ποιήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· — Ἦν τις στρατιώτης ἀνὴρ, ὅστις σκύλον ἀνέθρεψε μικρόθεν καὶ ὅσα ἐνετείλατο τῷ σκυλακίῳ ἐποίει, ὡς λόγον ἔχον· ὅθεν καὶ μετὰ πολλῆς ἀγάπης ἔτρεφεν ὁ στρατιώτης τὸν κύνα. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἡ τοῦ ἀνδρὸς σύζυγος πρὸς τοὺς ἑαυτῆς ἀπῆλθε γονεῖς, καὶ τὸ αὐτῆς νηπιᾶζον παιδίον ἀφῆκε τῷ πατρὶ αὐτοῦ παραγγείλασθαι αὐτῷ πολλὰ περὶ τοῦ παιδίου, ὥστε βλέπειν καὶ προσέχειν αὐτῷ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ

στρατιώτης καλεῖται ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ἅμα τῷ λόγῳ τὰ στρατιωτικὰ ἐνεδύσατο ἄρματα, καὶ τὴν σπάθην ἀράμενος, προσκαλεῖται τὸν σκύλον καὶ παραγγέλλει αὐτῷ φυλάσσειν τὸν οἶκον καὶ τὸ παιδίον, μηδὲνα ἐάσας εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον. Ὁ μὲν οὖν στρατιώτης, τὸν κύνα παραγγείλας ἀπῆλθε πρὸς τὸ παλάτιον· τοῦ δὲ σκύλου τῷ παιδί παρακαθημένου καὶ τοῦ παιδὸς κοιμωμένου, ὁρᾷ ὁ κύων ὄφιν τινὰ παμμεγέθη ἐρχόμενον κατὰ τοῦ παιδὸς καὶ αὐτοῦ ἐκροφῆσαι τὸ αἷμα σπουδάζοντα. Καὶ παρευθὺς ὁ κύων ἐγερθεὶς πόλεμον πρὸς τὸν ὄφιν ἐποίησε καὶ καταδακνὼν αὐτόν, νεκρὸν αὐτὸν ἀπειργάσατο. Κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἦλθε καὶ ὁ στρατιώτης καὶ ὁ κύων μετὰ χαρᾶς τούτῳ ἀπήντησεν. Ἰδὼν δὲ ὁ στρατιώτης τὸ στόμα τοῦ σκύλου ἡμαγμένον, ἔδοξεν αὐτῷ ὡς ὁ κύων τὸ παιδίον ἔφαγε, καὶ κρούσας αὐτόν τῷ ξίφει ἀπέκτεινεν. Εἰτα ἐντὸς τοῦ οἴκου γενόμενος, ὁρᾷ τὸν παῖδα κοιμωμένον, ἀδελαδῇ, θεωρεῖ δὲ καὶ τὸν ὄφιν σκοτωμένον καὶ πρὸς τῇ κεφαλῇ τοῦ παιδίου κείμενον· καὶ ἅμα ἔγνω ὡς ὁ κύων τὸν ὄφιν ἐφόνευσε, καὶ πικρῶς ὠλοφύρετο ὅτι χωρὶς ἀφορμῆς τὸ τοιοῦτον ἀπέκτεινε κυνάριον. Οὐδὲν δὲ ὁ κύων ἐκ τῆς τοῦ αὐθεντὸς αὐτοῦ μεταμελείας ὠφεληθῆναι ἠδυνήθη, οὐδὲ ὁ στρατιώτης ἠδυνήθη ἀπὸ τῆς ὀδύνης καὶ τῆς μεταμελείας ἐγείραι τὸν κύνα.

Ἔτέρα ἱστορία τοῦ ἐπὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ περὶ πανουργίας τῶν γυναικῶν, σωζομένη μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῶν ἐν τῇ δημόδι μύθῳ. Ἦν τις ἀνὴρ ἔχων γυναῖκα τιμίαν καὶ φρόνιμον, ὅστις ἀεὶ περισύρων τὰς γυναῖκας ὅλας ἐτύγχανεν. Ἡ δὲ γυνὴ ἀντέλεγε τῷ ἀνδρὶ· «Μὴ ὑβρίζε πάσας, ἀλλὰ τὰς κακὰς». Ὁ δὲ ἀντέφησεν· «Ὅλας». Ἡ δέ, «Μὴ οὕτω λέγε», φησί, «ἐπεὶ τοι γε οὐκ ἔτυχες ἐμπλακῆναι μιᾷ τούτων». Ὁ δὲ λέγει· «Εἰ ἐτύγχανον ἐν μιᾷ τούτων κακῇ, ἔμελλον αὐτὴν ρινοτομήσαι». Πλησίον γὰρ τῷ οἰκῇματι αὐτοῦ φιλονικοῦσαι ἐτύγχανον αἱ γειτόνισσαι, καὶ οὗτος καθ' ἑαυτὸν ὑβρίζεν αὐτάς. Ἡ δὲ γυνὴ λέγει τῷ ἀνδρὶ· «Σήμερον τί ποιεῖς ; » ὁ δὲ λέγει· «Ἀπέρχομαι εἰς τὸ χωράφιον· καὶ σὺ ἀργὰ μαγεύσεις ὅσον τι, καὶ φέρε μοι ἔξω νὰ φάγω». Ἡ δὲ ἀπελθοῦσα εὗρεν ὀψάρια κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἠγόρασε. Καὶ τὸ μὲν μαγεῖσμα μετὰ τοῦ τσουκαλίου ἐκόμισε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς φαγεῖν. Αὕτη στρεφομένη πρὸς τὸ ὀσπίτιον ῥίπτει κατὰ τὴν τοῦ ἀρότρου σκαφὴν ἓν γυλλάριον, ἀλλαχοῦ δὲ δύο, ἕως ὅτου ἔρριψεν ὅλα. Καὶ ὁ ἀνὴρ, τῆς γυναικὸς διαβάσης, ἐρχόμενος μετὰ τῶν βοῶν ἀροτριῶν, εὗρίσκει τὰ ὀψάρια ἔρριμμένα, ποῦ μὲν δύο, ποῦ δὲ τρία, καὶ ἐσύναξεν αὐτά. Καὶ ἀργὰ σχολάσας ἀπεισιν εἰς τὴν οἰκίαν. Καὶ λέγει τῇ γυναικί· «Οὐκ ἐποίησάς τι ὥστε φαγεῖν ἡμᾶς ὀψέ ; » Ἡ δὲ «Μὴ ἔχουσά τι», εἶπεν «ἢ κρέας ἢ ὀψάρια ἢ ἄλλο τι, οὐκ ἐμαγεύεσσα». Καὶ ὅς φησί· «Ἴδου ὀψάρια, ἃ εὗρον ἐν τῷ χωραφίῳ, καὶ ἔψησον αὐτά». Ἡ δὲ ἀκούσασα, τὰ μὲν ὀψάρια λαβοῦσα, ἔκρυψε· τράπεζαν δὲ θείσα, λέγει ὁ ἀνὴρ· «Τὰ ὀψάρια ποῦ ; » Ἡ δέ, «Ποῖα ὀψάρια ; » φησί. Ὁ δὲ λέγει· «Μωρὴ οὐκ ἔφερά σοι ἀρ-

τίως ὀψάρια, ἃ εὔρον εἰς τὸ χωράφιον ; » Ἡ δὲ ἄμα, τοῖς ὄνυξι σπαράξασα τὰς παρειάς, ἐδόγησεν· « Ἀκούσατε, γείτονες ». Καὶ τῶν γειτόνων συναχθέντων, λέγει ἡ γυνή· « Ἀκούσατε, ἄρχοντες· ὀψάρια γυλλάρια λέγει μοι ἐψησαι, ἃ ἔφερεν ἀπὸ τοῦ χωράφιου ». Καὶ οἱ ἄνθρωποι συναχθέντες λέγουσι τῷ ἀνθρώπῳ· « Τί λέγεις ; ἐν τῷ ἄγρῳ ὀψάρια εὐρίσκονται ; » Ὁ δὲ λέγει· « Αὐθέντες καὶ ἄδελφοί, ἐγὼ εὔρον αὐτὰ ἐκεῖσε· πῶς δὲ εὐρέθησαν οὐκ οἶδα ». Τότε τῆς γυναικὸς βοώσης, ὅτι, « Δαιμόνιον ἔχει οὗτος », οἱ γείτονες ἐν ποσὶ καὶ χερσὶ πέδαις σιδηραῖς ἔβαλον καὶ ὅλην τὴν νύκτα ὁ δαίλαιος ἔλεγε· « Καὶ οὐχ εὔρον τὰ γυλλάρια καὶ κομίσας δέδωκα τῇ κυνὶ ταύτῃ, εἰπὼν, ἔψησον αὐτά ; κατὰ τί δὲ ἐσιδέρωσάν με ; » Τῆς δὲ πάλιν βοώσης καὶ ἡμέρας ἐπιγενομένης, παραγίνονται οἱ γείτονες ἐρωτῶντες· « Τί γέγονας ; » Ὁ δὲ καὶ αὖθις τὴν ἀλήθειαν ὁ ἄτυχος ἔλεγε. Τῆς δὲ γυναικὸς βοώσης, ὅτι, « Δαιμόνιον ἔχει », οἱ ἄνθρωποι ραδίως ἐπίστευον τὴν γυναῖκα καὶ ἔλεγον· « Ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος ἔπαθέ τι ». Μετὰ δὲ τρίτην ἡμέραν λέγει ἡ γυνὴ τῷ ἄνδρὶ· « Πεινᾷς, ἵνα σοι δώσω τι φαγεῖν ; » Ὁ δὲ λέγει· « Ναί· καὶ ἔχεις δοῦναί μοι φαγεῖν ; » Ἡ δὲ· « Ὀψάρια τηγάνου ». Ὁ δὲ· « Καλῶς εἶπας, ὦ γύναι· ἃ σοι ἐκόμισα ὀψάρια ἀπὸ τοῦ χωράφιου, ταῦτα εἰσί : » Καὶ ἄμα ἡ γυνή· « Ἄρχοντες, χραιστανεὶ ἡ κόμη τοῦ δαιμόνιον κατέχει τοῦτον, καὶ πάλιν ὀψάρια λέγει ». Τῷ δὲ εἰπόντος· « Οὐκ ἔτι τὸν λόγον εἶπω τοῦτον », ἡ γυνὴ δέδωκεν αὐτῷ καὶ ἔραχεν ἀπὸ τῶν ὀψαρίων), μὴ εἰπόντι λόγον περὶ τούτου. Ὑστερον λέγει τῇ γυναικί· « Λύσον με ». Ἡ δὲ λέγει· « Μὴ ὀψαρίων μέμνησαι ; » Ὁ δὲ λέγει· « Οὐκ οἶδα τί λέγεις ». Τότε ἔλυσεν αὐτόν, καὶ λέγει· « Ὁ ἄνερ, ὅσα εἶπας καλῶς εἶπας· ἀλλὰ, διότι ὑβρίζεις οὐχὶ τὰς κακὰς γυναῖκας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς καλὰς, καὶ γὰρ σοι εἶπον, Σιώπα, σὺ δὲ εἶπας, Ἄν εἶχον ἐγὼ τοιαύτην πονηρὰν γυναῖκα, ἔμελλον αὐτὴν ἀνελεῖν, διὰ τοῦτό σοι ἐποίησα ὅσα εἶδες· καὶ μηκέτι καυχᾶσαι περιγενέσθαι τῶν γυναικῶν ».

Ἀναγνωρισθείσης τῆς ἀθωότητος τοῦ βασιλόπαιδος, οἱ φιλόσοφοι συζητοῦσι πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ τίς ἔδει νὰ θεωρηθῇ αἷτις τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἂν πράγματι ἐθανάτοτο. Ἐκαστος προτείνει διάφορον γνώμην, ἣν οἱ ἄλλοι ἀναιροῦσι, προσκληθεὶς δὲ καὶ ὁ βασιλόπαις νὰ εἴπῃ τὴν ἑαυτοῦ, διηγεῖται τὸν ἑξῆς μῦθον·—Ἄνθρωπός τις, τράπεζαν πολυτελεῖ οἰκονομήσας, πολλοὺς διὰ φιλίαν φαγεῖν προσεκαλέσατο. Εἴτε, τῶν κεκλημένων καθεσθέντων καὶ ἐσθιόντων, ὥκονόμησεν αὐτοῖς πιεῖν γάλα. Καὶ πέμψας τὴν δούλην εἰς τὸν φόνον τοῦ ἀγοράσαι γάλα τοῖς κεκλημένοις, ἀνέμεναν αὐτήν. Αὕτη δὲ ἀγοράσασα τὸ γάλα καὶ ἐπιθήσασα ἐπὶ τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν, ὥς ἔθος τισὶ γυναιξὶ ποιεῖν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δεσπότου αὐτῆς ἐπανήρχετο. Ταύτης δὲ ἐρχομένης ἄνωθεν λούπος καταβὰς ὄφιν τινὰ ἤρπασε, κρατῶν αὐτὸν ἐν τοῖς αὐτοῦ ὄνυξι. Πετόμενος δὲ ἴσα κατέπτῃ τοῦ τσουκαλίου· καὶ ὁ ὄφις σφιγγόμενος σφόδρα ὑπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ λούπου, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐξήμεσε τὸ

πράξεις, καὶ οὐκ ἔστι δυνατόν τὸν ἐνταῦθα ἐλθόντα ξένον μὴ παρὰ τούτων φθοράν, εἰ δυνατόν καὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ὑπομεῖναι». Ταῦτα εἰπούσης τῆς γραίδος ἐκείνης, ἐξῆλθε τῆς οἰκίας αὐτῆς ὁ ἔμπορος θεάσασθαι τὰ ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁρᾷ τρεῖς ἄνδρας ὁμοῦ ἐπὶ τὸ ἔργον καθεζομένους, καὶ ἰστάμενος συχνῶς ἐνατενίζων ἔδλεπε τούτοις. Τότε εἰς ἐξ αὐτῶν προσκαλεῖ τὸν ἔμπορον νὰ διαλεχθῶσι πρὸς ἀλλήλους ἀμρότεροι· «καὶ ὅστις ἀφ' ἡμῶν νικήσῃ ἐπὶ τῇ τῶν λόγων στροφῇ καὶ πιθανότητι ἐπιταξάτω τῷ νενικημένῳ ὅ τι καὶ βούλεται ποιῆσαι ὁ νενικηκώς». Ὁ ἔμπορος ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτοῦ δέχεται, νικήσας δ' ὁ μῖμος ἐκείνος ἐπιτάττει αὐτῷ, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα, νὰ πῖν πάντα τὰ τῆς θαλάσσης ὕδατα. Ἐν ᾧ δὲ ὁ ἔμπορος ἵστατο ἐνεὸς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ προτάσει, πλησιάσας αὐτὸν ὁ ἕτερος μῖμος, ὅστις ἦν μονόφθαλμος καὶ γλαυκὸν εἶχε τὸν ἕνα αὐτοῦ ὀφθαλμόν (γλαυκὸφθαλμος δὲ ἦν καὶ ὁ ἔμπορος), τὸν κατηγορεῖ ὅτι τῷ ἔκλεψε τὸν ἐλλείποντα ὀφθαλμόν του καὶ ἀπαιτεῖ νὰ τὸν ἀποδώσῃ αὐτῷ. Τοῦ ἐμπόρου, ὡς εἰκός, ἀρνουμένου, ἐπέμενεν ὁ μῖμος καὶ ἐζήτει νὰ τὸν σύρῃ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ὅτε παραστᾶσα ἡ τὸν ἔμπορον φιλοξενοῦσα γραῖα, κατέβησεν ἐγγυηθεῖσα αὐτῇ νὰ πείσῃ τὸν μῖμον νὰ τὸν ἀφήσῃ ἐλεύθερον μέχρι τῆς αὔριον. Λαβοῦσα δὲ αὐτὸν κατὰ μόνας τὸν ἐπέπληξε, διότι ἀπειρήσθη τὴν παραγγελίαν τῆς καὶ δὲν ἀπέφυγε τοὺς ἀνθρώπους τῆς χώρας τῷ εἶπε δὲ ὅτι οἱ οὕτω προσερχόμενοι πρὸς αὐτὸν ἦσαν μῖμοι πονηροί, αὗτοι οὖν ὑπάρχει τράκος γ' ἀποφύγῃ καὶ διαψεύσῃ τὰς προσδοκίας τῶν· ὅστις εἶναι γέρων τις μῖμος πάντων πονηρότατος καὶ καθηγῆτής καὶ διδάσκαλος πάντων, πρὸς ὃν προσερχόμενοι καθ' ἑκάστην ἐσπέραν ἀφηγοῦνται ὅσα διεπραξαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, ὑποβάλλοντες ταῦτα ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτοῦ. Συνεδούλευσε λοιπὸν τὸν ἔμπορον ἡ γραῖα, ἵνα μεταμφιεσθεὶς ὡς μῖμος, εἰσχωρήσῃ καὶ οὗτος μετὰ τῶν ἄλλων παρὰ τῷ γηραιῷ μίμῳ καὶ ἀκούσῃ οὕτω τὰς ἐπικρίσεις αὐτοῦ περὶ τῶν πονηριῶν, ὧν ἐγένετο θῦμα. Τοῦτο ποιεῖ ὁ ἔμπορος. Πρῶτος παρουσιάζεται ὁ ἀπατήσας αὐτὸν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν μυριστικῶν ξύλων· ἀφ' οὗ ἐξέθηκε τῷ γέροντι τὰ κατὰ τὴν συμφωνίαν, οὗτος τὸν ἐρωτᾷ· «Τί συμφωνήσατε νὰ περιέχῃ τὸ πινάκιον ἢ χρυσὸν ἢ ἄργυρον;» Ὁ δὲ μῖμος, — «Οὐχί, φησί, κύριέ μου· ἄλλα εἶδη ἀνώνυμα, ἅπερ ἐκείνος ἐβελήσει ζητῆσαι πῖνακα πεπληρωμένον». Ἐφη πρὸς αὐτὸν ὁ διδάσκαλος· «Μεγάλως ἔσφαλες τὸν ἑαυτὸν σου· ἔστι γὰρ τυχόν· ἐὰν δόξῃ τῷ ἐμπόρῳ ζητῆσαι ἀπὸ σοῦ φύλλας, ὅσας ἂν ὁ πῖναξ χωρῇ, εἴτα τὸ μὲν ἡμισυ πλήθος τῶν φύλλων ἔστω θῆλυ, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ ἄρρεν, καὶ μὴ μόνον ξανθοὺς εἶναι τοὺς φύλλους καὶ ὑπομαύρους, ἀλλὰ καὶ γλαυκοειδεῖς, ἄρα δύνασαι τοιαύτην δόσιν δοῦναι αὐτῷ; πῶς γενήσεται σοι ἐλευθερωθῆναι τῆς ὀχλήσεως αὐτοῦ;» Ἀλλ' ὁ μῖμος ἐδικαιολογήθη εἰπὼν ὅτι τόσον πνεῦμα δὲν εἶχεν ὁ ἔμπορος· εἰς τὸν δεύτερον τὸν ἐπιβαλόντα τῷ ἐμπόρῳ νὰ πῖν πάντα τῆς θαλάσσης τὰ ὕδατα, ὁ γέρων μῖμος παρετήρησεν· «Οὐδὲ σὺ καλῶς ἐ-

ποίησας· ἔσται γὰρ ἴσως ἐκεῖνον εἰπεῖν πρὸς σέ· ἀπελθὼν πρότερον κράτη-
σον τοὺς ἐν θαλάσσῃ ρέοντας ποταμοὺς καὶ τὰς πηγάς, εἴτα ἐγὼ τὰ τῆς
θαλάσσης ἐκροφήσω ὕδατα, ἅπερ καὶ μόνα ὑπεσχέθην σοι πεπωκέναι. Εἰ
οὖν ταῦτα ὁ ἔμπορος ἀντιλέξει σοι, δύναμις ἔστι σοι τοῦ εὐκόλως ἐμποδίσαι
τοὺς ἐν τῇ θαλάττῃ εἰσρέοντας ποταμοὺς καὶ πηγάς ; » Ἀλλὰ καὶ ὁ μῆμος
οὗτος ἀντέταξεν ὥς δικαιολόγησιν τὴν ὀλίγην νοημοσύνην τοῦ ἐμπορίου.
Πρὸς τὸν μονόφθαλμον τέλος ὁ καθηγητὴς εἶπεν· «Οὐδὲ σύ τι κατώρθωσας·
ἐὰν γὰρ φανῇ τῷ ἐμπορῷ εἰπεῖν σοι, ὅτι, Τοῦτο πρῶτον σημεῖον ἐστὶ τῆς
προτάσεώς σου, ἵνα καὶ τὸν ὀφθαλμόν, ὃν ἔχεις, ἐκβάλῃς καὶ γὰρ τὸν ἕνα
μου ὀφθαλμόν καὶ ἐν ζυγίῳ σταθμίσωμεν καὶ οὕτως ἡ ἀλήθεια εὑρεθήσεται·
εἰ μὲν ἴσος εὑρεθῇ ὁ ἐμὸς ὀφθαλμὸς τῷ σῷ, ἔχε αὐτόν, εἰ δὲ κατὰ τι ἄνι-
σος, ἢ βαρὺς ἢ ἐλαφρὸς, τότε ὥς ψευδῇ μου κατηγορήσας καὶ τὸν ἐμὸν
ὀφθαλμόν ἐκβάλων, εὐθύνας καὶ τιμωρίαν καὶ ζημίαν ζητῶ. Τί ποιήσεις
τότε, ἐὰν οὕτως ὁ ἔμπορος ἀπολογηθήσεται ; Καὶ τὸ δὴ χειρόν, ὅτι εἰ
τοῦτο ἐπὶ σοὶ γένηται, σὺ μὲν τελείως ἔσῃ τυφλὸς καὶ πάντῃ ἀόμματος, ἐ-
κείνος δὲ τὸν ἕνα ὀφθαλμόν ἔχων, πάλιν τὸ φῶς βλέπων ἔσται». Οὕτως ὁ
ἔμπορος τὰς τοῦ διδασκάλου τῶν μύθων ἀντιρρήσεις ἐπαναλαβὼν ἐνὶ ἐκά-
στῃ τὴν ἐπαύριον, καὶ ἀναγκάζων αὐτοὺς νὰ ἐκτελέσωσι τὰ συμπεφωνη-
μένα, ἔλαβε καὶ τῶν φορτίων τοῦ ἀνωτέρου τιμὴν καὶ ἀποζημιώσεις μεγά-
λας παρὰ τῶν λοιπῶν δύο· καὶ τότε ἀφῆκεν αὐτούς.

Ἡ θέσις, ἣν ὁ μῦθος κατέχει ἐν τῇ προκείμενῃ βίβλῳ, κατὰδηλον ποιεῖ
τὴν μεγίστην αὐτῆς ἀρχαιότητα. Παράκινεσις, διδασκαλῖαι, ἀπολογίαι, τὰ
πάντα ἐν τῷ μύθῳ συγκεντροῦνται καὶ ἐκδηλοῦνται διὰ μύθων. Ὁ μῦθος
ἀναπληροῖ ὅλα σχεδὸν τὰ εἶδη τοῦ λόγου. Ἀργότερον, ἀλλὰ πολλῷ ἀργό-
τερον, ἐπὶ τῶν Ἀράδων μυθολόγων καὶ τῶν Φράγκων τροβαδούρων, ὁ χα-
ρακτήρ τοῦ μύθου μεταβάλλεται, καὶ μόνον σκοπὸν ἔχει τὴν τέρψιν τῆς
φαντασίας. Τοῦτο νομίζομεν εἶναι τὸ κυριώτατον διακριτικὸν σημεῖον, τὸ
χωρίζον τὴν Χιτοπαδάσκαν ἢ Παντσατσάντραν καὶ τὸν Συντίπαν ἀπὸ τῶν
Χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν (Χαλιμάς) καὶ τῶν Laïs καὶ Fauliaux τοῦ μέσου
αἰῶνος.

B'.

Γαδάρου, λύκου κι' ἄλουποῦς διήγησις χαρίης.

«Σφύζεται εἰς τὸ γένος μας μία φυλλάδα· χάριν εὐσχημοσύνης θὲν ἀνα-
φέρω τὸ ὄνομά της» ἔλεγέ ποτε ἐν τινι ἀγοσεύει τοῦ ὁ ἀοίδιμος Τερτσέ-
της, ὑπαινισσόμενος τὸ δημῶδες ἀνάγνωσμα, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος. Διότι
παραδόξως αἱ τύχαι τοῦ στιχουργήματος τούτου, ὅπερ φυλλάδα τοῦ Γαδά-
ρου κοινῶς καλεῖται, ὁμοιάζει καθ' ὅλα πρὸς τὰς τοῦ ζώου, ὅπερ ἐν αὐτῷ
πρωταγωνιστεῖ. Ὁ ὄνος, πρὸς ὃν ὁ Ὅμηρος εὐδαμῶς ἀπαξιοῖ νὰ παραβάλλῃ

ἓνα τῶν πρωτίστων ἡρώων τῆς Ἰλιάδος, τὸν Αἴαντα, κατέστη βραδύτερον ἀντικείμενον σκωμμάτων καὶ σαρχασμῶν, τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ εὐήθους, τὸ δὲ ὁμοίωμα τοῦ ἐχρησίμευσεν εἰς γελοιογραφίας βαναύσους προσώπων ἀπὸ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες πρὸς χλεύην τῶν χριστιανῶν ἀπεικονίζον ὄνον ἐσταυρωμένον, μέχρι τῶν τεχνητῶν τοῦ μεσαίωνος, οἵτινες καὶ ἐν ἐκκλησίαις ἔτι ἔθετον εἰκόνας αὐτοῦ. Οὕτω καὶ τὸ ποίημα, ὑπερ τοσαύτας ἔθελξε γενεάς, ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους παρ' ἀπάντων σχεδὸν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης θεωρούμενον ὡς ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, τὸ ἐπισκιάσκει καὶ τοῦ Ὁμήρου τὰ ἔπη, νῦν πτωχὸν καὶ ἐξησθηνημένον μόνις τολμᾷ νὰ φανῇ εἰς τὰς χεῖρας ἀπλοῦκοῦ τινος χωρικοῦ, ὁ δὲ διακινδυνεύων νὰ κάμῃ περὶ αὐτοῦ λόγον ἀναγκάζεται, ὅπως μὴ φανῇ ὑπερπηδῶν τὰ ὅρια τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔτι ν' ἀποσιωπήσῃ. Ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τοῦ σοφωτάτου Γερμανοῦ Ἰακώβου Γρίμμ, ὁλόκληρον βιβλίον εἰς τὴν Φυλλάδα τοῦ Γαδάρου ἀφιερῶσαντος, τοῦ Γάλλου Gidel, ἐκτενῶς περὶ αὐτῆς διαλαδόντος ἐν τοῖς περισπουδάστοις αὐτοῦ Μελέταις περὶ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας (Études sur la littérature grecque moderne), ἵνα τοὺς ἄλλους διὰ συντόμως περὶ ταύτης ἔγραψαν παραλίπωμεν, ἐνθαρρύνει ἡμᾶς νὰ εἰπωμεν περὶ αὐτῆς βραχέως τινὰ ἐν τῇ παρούσῃ σειρᾷ τῶν μελετῶν περὶ τῶν δημοτῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Ἀπὸ τοῦ 14 μ. Χ. αἰῶνος, κυρίως δ' εἰπεῖν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν σταυροφοριῶν, παρατηρεῖται νέα τις φιλοεθνική ὥθησις, ἥ τὰ σπέρματα ἐνέχουσα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Εὐρώπης. Ἐκτὸς τῶν πολυπληθῶν ἱπποτικῶν ποιημάτων τῶν διαφόρων ἀοιδῶν καὶ τρουαδούρων κατὰ τὴν ἐποχὴν περίπου ἐκείνην συμπίπτει ἡ σύνταξις τῶν ἐποποιῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ἐκαστον ἔθνος ἔχει ἰδίαν ἐποποιίαν, ἐν ᾗ δύναται τις εἰπεῖν συγκεντροῦται σύμπασα ἡ πνευματικὴ ζωὴ καὶ ἡ φιλολογικὴ κίνησις αὐτοῦ. Τὰ σκανδιναυικά ἔθνη ἔχουσι τὰς ἀρχαιοτάτας Ἑδδαρ, ἡ Γερμανία τὸ κατὰ μίμησιν τούτων κατὰ μέγα μέρος συντεθὲν ἄσμα τοῦ Νίβελουγκεν, ἡ Γαλλία τὸ ἄσμα τοῦ Ρολάνδου καὶ τὰλλα ἱπποτικά ποιήματα τοῦ περὶ τὸν Μέγαν Κάρολον κύκλου, ἡ Βρετανία τὰ ποιήματα τοῦ κύκλου τοῦ Ἀρθούρου, ἡ Ἰσπανία τὸ Romancero, ἡ Ρωσία τὸ ἄσμα τοῦ Ἰγώρ. Καὶ αὕτη δὲ ἡ Ἑλλάς, ἥτις μέχρι τοῦδε ἐθεωρεῖτο ἐστερημένη ἐποποιίας ἐθνικῆς, ποιήματος μεγάλου ἐγκαινίζοντος τὴν νέαν φιλολογικὴν καὶ ἱστορικὴν περίοδον, καθ' ἣν ἄρχονται αἱ πηγαὶ τῆς νεοελληνικῆς ἐθνότητος, ἐγνώθη ἐπ' ἐσχάτων ὅτι κέκτηται τὴν ἐποποιίαν τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ἥς, ἀνερχομένης εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν ἴσως τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἱκανὰ μέρη διετήρησε μέχρι τοῦ νῦν ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἄσμασι καὶ ταῖς παραδόσεσιν αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὑπὲρ πάσας τὰς ἐποποιίας ταύτας καὶ πασῶν δεσπόζουσα ἵστα-

ται ἡ τῶν ζώων, ἐν ἣ περιγράφονται κυρίως αἱ πανουργίαι τῆς ἀλώπεκος κατὰ τοῦ λύκου καὶ ἄνευ σατιρικοῦ τινος σκοποῦ, ὥς πολλοὶ ἐσφαλμένως ὑπέλαβον, παρίστανται τὰ ζῷα ὁμιλοῦντα, πράττοντα καὶ πάσχοντα ὡς ἄνθρωποι. Τὸ ἔπος τοῦτο, οὐ αἱ μὲν ῥίζαι εὐρηγνται ἐν τοῖς παναρχαίοις Ἰνδοῖς καὶ ἐν τοῖς ἀλσωπέοις μύθοις, καὶ οὐ αἱ διακλαδώσεις καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἐξαπλούμεναι προεκτείνονται μέχρις αὐτῆς τῆς Ἀφρικῆς, τὸ ἔπος τοῦτο δύναται ἐνεκὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ διαδόσεως νὰ θεωρηθῇ ἔπος διεθνές, καὶ ἂν οὐχὶ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ ἀξίαν διὰ τὴν φήμην ὅμως, ἣν ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀπῆλαυε, διὰ τὴν μεγάλην εὐρύτητα τοῦ περιεχομένου του καὶ τὸν χαρακτῆρα νὰ τεθῇ ὑπεράνω πάντων τῶν λοιπῶν ἐθνικῶν ἐπῶν.

Τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς μεγάλης ταύτης ἐποποιίας εὐρηγνται ἐν τῇ ἀρχαιότητι· καθ' ὅσον ὅμως εἶναι ἡμῖν γνωστόν, ἡ πρώτη διάπλασις αὐτῆς ἦτο γαλλικὴ· ἔρχεται ἀκολουθῶς λατινικόν τι ποίημα (Isengrinus), ὑπὸ Φλαμανδοῦ τινος, ὡς πιθανολογεῖται κατὰ τὸν δωδέκατον περίπου αἰῶνα συντεθέν· μετὰ τοῦτο ἐγένετο ἡ γερμανικὴ παραλλαγή, συγχρόνως δὲ καὶ κατόπιν καὶ αἱ λοιπαὶ ἐν ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις. Ἡ ἐποποιία τῆς Ἀλώπεκος, ὡς κοινῶς λέγεται (καὶ κατὰ τὸν Roman du Renard, γερμανιστὴ Reinhart Fuchs κλπ.), διακρίνεται εἰς πολλοὺς κλάδους, ὧν τινες ἀσθενέστατα ἀλλήλοισι συνδέονται, διότι ἐν γένει τὸ ποίημα εἶναι ἔργον πολλῶν διαπλασάντων ἀρχαιοτέρους μύθους καὶ ἐνιαχοῦ νεώτερα ἐπεισόδια. Περιστρέφεται δὲ κυρίως εἰς τὴν ἀπῆλυσιν τῶν πανουργιῶν, δι' ὧν ὁ πονηρὸς Renart (ὡς ἐπονομάζεται ἡ ἀρσενικοῦ γένους ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις ἀλώπηξ) ἐταλαιπώρει τὸν εὐήθη συγγενῇ του λύκον Ἴσεγγρίνον, τὰς περὶ τούτων ἀποφάσεις τοῦ βασιλέως Λέοντος καὶ διάφορα ἄλλα κωμικὰ συμβεβηκότα τῆς ἄρκτου, τοῦ ὄνου, τοῦ ἀλέκτορος κλπ.

Τῆς ἐποποιίας ταύτης πολλὰ ἔχνη διετηρήθησαν ἐν Ἑλλάδι προπάντων εἰς δημῶδη παραμῦθια. Τὸ πολλάκις ἐν Ἀθήναις χάριν τῶν παιδῶν δημοσιευθὲν *Παραμῦθι τῆς Ἀλουποῦς* ἀφηγείται μὲ ἀσημάντους διαφορὰς ἓνα τῶν κλάδων τῆς ἐποποιίας, ἐν πολλαῖς εὐρωπαϊκαῖς παραλλαγαῖς εὐρισκόμενον· ἕτερον ἀνέκδοτον παιδικὸν περὶ λύκου καὶ ἀλουποῦς περιέχει ἱκανὰ ἐπεισόδια, ὧν τὰ πλεῖστα μὲν περιέχονται ἐν ταῖς λοιπαῖς παραλλαγαῖς, τινὰ ὅμως εἶναι ὅλως πρωτότυπα. Εἰς τὴν τάξιν τοῦ κύκλου τοῦ ἔπους τούτου δύναται ν' ἀναχθῇ καὶ μεσαιωνικόν τι ἑλληνικὸν ποίημα, ἐπιγραφόμενον *Παιδιόφραστος διήγησις τῶν τετραπόδων ζώων*, δημοσιευθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ κ. Wagner ἐν τῇ πρὸ τριετίας ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ Συλλογῇ μεσαιωνικῶν ἑλληνικῶν ποιημάτων (*Carmina graeca medii ae. i*). Ἡθέλομεν ὅμως ἀπομακρυνθῇ τοῦ θέματος ἡμῶν ἐπιχειροῦντες ἀνάλυσιν τούτων, ὅπως καταδείξωμεν τὴν σχέσιν, ἣν ἔχουσι μετὰ τοῦ ἔπους τοῦ Ρενάρτου. Διὰ τοῦτο περιοριζόμεθα ἤδη ἀπλῶς εἰς τὴν ἐξέτα-

σιν τῆς Φυλλάδας τοῦ Γαδάρου, ἥτις μόνη ἐκ πάντων τῶν ἄλλων διατηρήθη ὡς δημῶδες ἀνάγνωσμα.

Ἡ φυλλάδα αὕτη φέρει τὴν ἑμμετρον περιγραφὴν

Γαδάρου Λύκου καὶ Ἀλουποῦς διήγησις χάριτος.

Ὁ Βρετὸς ἐν τῷ Καταλόγῳ του καταγράφει μίαν μόνην ἐκδόσιν (ἐν Ἑνετίᾳ 1760) ¹⁾ μὴ δυνηθεὶς νὰ εὑρῇ τὴν πρώτην ἢ προγενεστέρας ἐκείνης, διότι φυσικῶς τῷ λόγῳ φυλλάδια τοιαῦτα δὲν διατηροῦνται ἐπὶ πολὺ. Σημαιοὶ δὲ ἐσφαλμένως ὅτι εἶναι ποιημάτων «πλήρες σαρκασμοῦ κατὰ τινος σατιριζομένου ὑπὸ τοῦ ἀνωνύμου συγγραφέως», ἀπὸ τὸ ὕφος δὲ καὶ τὴν διὰ λεκτον οὐχὶ λίαν βασιίμως εἰκάζει ὅτι εἶναι ποίημα Κερκυραίου τινός.

Σκοπὸς τοῦ στιχουργοῦ εἶναι νὰ διηγηθῇ, ὡς ἀρχόμενος λέγει,

Ὁ λύκος μὲ τὴν ἀλουποῦ πῶς ἔπιαν τὸ φαρμάκι
πῶς ἦτονα ἢ ἀφορμὴ πῶς ἐκαταπιστῆκαν,
καὶ τί νοθέλλα πάθος καὶ πῶς ἐντροπιστῆκαν.

Ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ ἔπαθον ἀπὸ τὸν γάδαρον, ὃν, σημειωτέον ἐν παρόδῳ, ἅπαντες σχεδὸν οἱ τὴν φυλλάδαν ταύτην ἀναφέροντες ξένοι, ἀπὸ τοῦ λεξικογράφου Δουκαγγίου μέχρι τοῦ Brunsen καὶ τοῦ Gidel, μὴ ἐννοήσαντες τὴν λέξιν μεταφράζουσιν ἡμίονον. Ὁ γάδαρος «ὁ καταφροναμένος πάντοτε κακορρίζικος καὶ παραπονεμένος ἄνθρωπος εἰς ἀφέντην κακὸν καὶ δυστροπὸν. Ὑπερβολικὰ ἴσχυρὰ βάρη, αἰτία, ὅτερεν, ἐδέρετο ἀνακόπως, ἡ δὲ τροφή του ἦτο ἀθλιωτάτη· ἐπὶ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ὑπερβολικῆς κακουχίας ἐξησθένησε τοσοῦτον, ὥστε ὁ κύριος τὸν ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἀφήσῃ μίαν Κυριακὴν ἐλεύθερον νὰ ἐντροφήσῃ εἰς τὸ λιθαδίον βόσκων καὶ ἀναπαυόμενος. Ἀλλὰ καὶ οὕτως αἱ συμφοραὶ αὐτοῦ δὲν ἔπαυσαν. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ λιθαδίου ἐκεῖνου εὗρίσκατο δάσος μέγα, ἐν ᾧ λιμώττοντες ὁ λύκος καὶ ἡ ἀλώπηξ συνεσκέπτοντο πῶς νὰ κατευνάσωσι τὴν πείναν των. Ἀπεφάσισαν δὲ νὰ κάμωσι συντροφίαν καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ λιθαδίον, ὅπως εὕρωσι τυχὸν ἐν αὐτῷ κυνήγιόν τι. Ἐκεῖ ἀπαντῶσι τὸν γάδαρον καὶ συνομολογοῦσι τὸν ὀλεθρὸν του. Πλησιάζουσι καὶ προσαγορεύουσι μελιχίως αὐτόν, τὸν προσκαλοῦσι δὲ νὰ ὑπάγῃ νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν ὡραίαν κατοικίαν, ἣν εἰς τὸ δάσος ἔχουσιν. Ὁ γάδαρος ὁμῶς ἐννοεῖ τὴν κακὴν ἐκδασιν τοιαύτης ὑποθέσεως καὶ ἀντιτείνει πρῶτον μὲν προβάλλων τὴν ἀσθένειαν καὶ ἐλεεινότητα αὐτοῦ ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν, ἃς ὑπέστη, εἶτα δὲ πλαγίως ἀπειλῶν αὐτοὺς διὰ τοῦ αὐθέντου του. Φύγετε, λέγει, ἄρχοντες· ἐπειδὴ σὰς ἀγαπῶ πολὺ καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ πάθῃτέ τι κακόν, σὰς εἰδοποιῶ ὅτι ὁ ἀφέντης μου εἶναι φοβερός κυνηγός καὶ ἤδη περιπολεῖ τὸ δάσος μετὰ ἀγέλης ἰσχυρῶν καὶ

1) [Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ βιβλιογραφίᾳ τοῦ Legrand σημειοῦνται ἐκδόσεις τοῦ 1629, τοῦ 1601, 1625, 1612].

ἐπιφόρων σκύλων. Καί ταῦτα μὲν ἔλεγεν ὁ Γάδαρος, ὅπως τοὺς φοβίσῃ, ἢ πονηρὰ ὅμως ἀλώπηξ δὲν ἐμπίπτει εἰς τὴν παγίδα· ἀλλὰ πλήρης ὀργῆς ὀνειδίζει τὸν γάδαρον, θελήσαντα νὰ ἐξαπατήσῃ νομιμονέστερα αὐτοῦ ζῷα.

Μηδὲν θαρρῆς, κύρ Γάδαρε, ὅτ' εἴμαστεν ἐργάταις
ἀπὸ κεινούς τοὺς ἄγροίκους καὶ τοὺς κακοὺς χωριάταις.
'Εγὼ μαι ἀστρονόμισσα, ἐγὼ μαι καὶ μαζεῦτρα
καὶ τοῦ κύρ Λέου τοῦ σοφοῦ ἐγὼ μουνε μαθεῦτρα.
'Εγὼ μαι διδασκάλισσα τοῦ λόγου καὶ τοῦ μύθου,
κι' αὐτὸν τὸν νομοκλόννα ἤξεύρω τὸν ἐκ στήθου.

Ἄλλ' ὅπ' ὄψιν λαμβάνουσα τὸ ἀπαίδευτον καὶ ἄγροϊκον αὐτοῦ δὲν θέλει νὰ τὸν τιμωρήσῃ, τὸν προσκαλεῖ δὲ τοῦναντίον νὰ γίνῃ σύντροφος ἀμφοτέρων καὶ νὰ μεταδοῦν ὁμοῦ εἰς τὴν ἀνατολήν, ὅπως τοκίσωσι τὰ χρήματα ὅσα μεθ' ἑαυτῶν φέρουσιν, ἐξ ὧν ὑπόσχεται καὶ αὐτῷ ἀνάλογον μερίδιον ἐκ τῶν κερδῶν. Ὁ Γάδαρος μὴ δυνάμενος νὰ πράξῃ ἄλλως ὑποκύπτει, οὕτω δ' ἐπιδαίνουσιν ἐπὶ μιᾷς λέμβου, ἣν εὖρον εἰς τὴν ἀκτὴν, ἵνα μεταδῶσιν εἰς τὴν ἀντίπεραν ἀνατολικὴν παραλίαν. Διὰ κλήρου ὁ μὲν Λύκος διορίζεται ναύκληρος, ὁ δὲ Γάδαρος πιλότος. Ἡ Ἀλουποῦ πάντοτε εὕρισκε ἀφορμὴν νὰ ὀργίζεται ἐκ τῆς ἀπαισθήσεως τοῦ Γαδάρου καὶ ἀδιακόπως ὀνειδίζει αὐτόν. Τέλος δὲ τὸν κατηγόρει ὅτι ἔλαβε τὸν ὁρόμον καὶ ἀντὶ νὰ τραυᾷ κατὰ τὴν ντραμουντάνα τοὺς πηλὸς ἀπὸ πονέντες καὶ γκρέμισάν τοὺς τὰ νερά ὡς μύλια θαλαπέντες. Ἐβουλήθη δὲ καὶ τὸ δειρὸν τῆς προδλέπει ἄφευκτον τὸν ὀλεθρον καὶ παρακαλεῖ νὰ ἐξομολογηθῶσιν ἀλλήλοις τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἀναμένοντες τὴν ἐπιλαίαν ὥραν.

Ὁ Λύκος, μὴ ἐννοήσας τὸ τέχνησμα τῆς πανούργου συντρόφου του, ἄρχεται πρῶτος ἐν ταραχῇ καὶ φόβῳ ἀφηγοῦμενος εἰς τὴν Ἀλώπεκα τὸν αἰμοδόρον βίον, ὃν διήγει· προσθέτει δὲ ὅτι μετανῶν διὰ τὰς ἁμαρτίας του πολλάκις ὑπάγει εἰς τὸ βουνόν, βάζεται εἰς τὰ μαῦρά καὶ γίνεται καλόγηρος.

Ἀκούσασα ἡ Ἀλεποῦ κατάνυξιν τοιαύτην δὲν ἔχει λόγους νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς· τὸν εὐλογεῖ, τὸν συγχωρεῖ καὶ ἐξομολογεῖται καὶ αὕτη.

Διηγεῖται πόσον κακὸν προξενεῖ εἰς τὰς ὀρνίθας, τὰ κρυφοκλεψίματα καὶ τὰς πανουργίας αὐτῆς· δι' ἐν ὅμως κυρίως τὴν τύπτει ἢ συνείδησις, ὅτι πτωχῆς τινος χήρας ἤρπασέ ποτε τὴν μόνην ὀρνιθά της· ὑποκριθεῖσα ὅτι ἦτο ὁ προσφιλὴς τῆς γραίας γάτος, μεθ' οὗ ὁμοίαζε κατὰ τὸ χρῶμα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἐπίσης μετανοοῦσα διὰ τὰ ἁμαρτήματά της, ἐζήτησε τὴν ἄφεσιν αὐτῶν ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι.

Καὶ ἀναβαίνω εἰς τὸ βουνὸ νὰ πῶ τὴν προσευχὴν μου,
πρὸς τὰ κακὰ ποῦ ἔκαμα νὰ σώσω τὴν ψυχὴν μου.
'Ενδύνομαι τὰ ράσα μου, κουρεύωμ' ἀπὸ τὴν μου,
βαστῶ σταυρόν καὶ πατερνὰ, φορῶ καὶ τὸ μαντί μου.

Καὶ δείχνω μεγαλοσύνην καὶ μοιάζω σάν Γουμένη,
κ' εἰς τὴν καρδίαν μου πονηριὰ ποσῶς δὲν ἀπομένει.

Ὁ λύκος, ὅστις φαίνεται ἡρξάτο ἐννοῶν τὴν μηχανορραφίαν, προσποιεῖται καὶ αὐτὸς τὸν σφόδρα συγκεκινημένον, περιβάλλει τὴν ἀλώπεκα μετὰ δακρύων ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ καὶ τὴν συγχωρεῖ. Ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Γαδάρου, τὸ ταλαίπωρον ζῶον οὐδὲν συνησθάνετο βαρύνον τὴν συνείδησίν του· ἀλλ' ὁ Λύκος ἐστέκετο βασιτῶν χαρτὶ καὶ καλχημί, ἔπως σημειώσῃ τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ. Ηναγκάσθη λοιπὸν ὁ Γάδαρος νὰ ἐξομολογηθῇ ἐλαφρότατόν τι παράπτωμα ὅπερ ἐνόμισεν ὅτι εἶχε ποτε διαπράξῃ.

Ἐμένα ὁ ἀφέντης μου ἔπιανε κ' ἔστρωνέ με,
καὶ μέσα τὸ μεσένοκτον 'ς τὸν κόπον ἔδανέ με.
Καὶ φόρτωμέ με λάχανα, σέλινα καὶ ἀντίδια,
σπανάκια, μαρουλόφυλλα, ράπανα καὶ κρεμμύδια.
Κ' ἐγὼ ἀπὸ τὴν πεινὰ μου, ὅπου χα σάν τὸν σκύλο,
ἐγύριζα τὸ στόμα μου κ' ἤρπουν κομμάτι φύλλο.
Αὐτὸς σάν ἦτον ἄτυχος, πάντα ἐδίγλιζέ με,
καὶ ὥσάν μὲ ἤθελεν ἰδοῖ, κακὰ ἐράδιζε με.

Ἡ Ἀλουποὺ ὀργίζεται, διότι νομίζει, ὅτι ὁ Γάδαρος ἐκ φόβου ἀποκρύπτει τὰ ἀμαρτήματά του· ὅταν ὅμως αὐτῇ τὸ καὶ ὁ Λύκος εἶδον ὅτι δὲν δύνανται δι' ἄλλο νὰ ἐνοχοποιήσωσι τὸ ἀκακὸν καὶ ἀπόνηρον ζῶον, στρέφεται ὁ Λύκος καὶ λέγει πρὸς τὴν Ἀλουποὺ νὰ ἐρευνήσῃ εἰς τὸν νόμον χάνονά πῶς τιμωρεῖται τὸ ἐγκλημα ἐκεῖνο. Ὡστε ἡ Ἀλουποὺ,

Τότες τὸν Λύκον ἐκραῖε καὶ σταθερὰ κινεῖται,
ὀρίζει καὶ τῆς φέρνους τὸν νόμον ἐμπροσθέν της.
Καὶ πολλὴν εὐλάβειαν ἀνοίγει καὶ διαβάλλει,
— Ἀφωρισμένε Γάδαρε καὶ τρισκαταραμένε,
αἰρατικὴ καὶ πίδουλε, ἀναθεματισμένε,
νὰ φῆς τὸ μαρουλόφυλλο ἐκεῖνο χωρὶς ξυδοῖ;
Καὶ πῶς δὲν ἐπνιγῆκαμε σὲ τοῦτο τὸ ταξίδι;
Ἄλλ' ὅμως, ἀσεβέστατε, κάμε νὰ τὸ κατέχῃς,
ὁ νόμος κατὰ πῶς μιλεῖ πλέον ζωὴ δὲν ἔχεις.
Σ' τὸ ἐδόμορον κεφάλαιον τὸ ἡῶρηκα γραμμένον
νὰ ναι κομμέν' ἡ χεὶρά σου, τὸ μάτι ἐδοξαλμένον,
καὶ πάλιν 'ς τὸ δωδέκατον κεφάλαιον τοῦ νόμου
λέγει νὰ σε φουρκίσωμεν ἐγὼ κ' ὁ σύντακνός μου.

Ὁ Γάδαρος ἐνόησεν ὅτι οὐδεμία ἐλπὶς τῇ ἀναπελείπετο, ὅπως μεταβάλῃ τὴν ἀπόφασιν τῶν δολίων συντρόφων του. Κατέφυγε λοιπὸν εἰς εὐφυεὲς ἐπινόημα, ἵνα ἀπαλλαγῇ αὐτῶν. Προσποιηθεὶς κατάνυξιν μεγάλην προσεκάλεσε πλησίον αὐτοῦ τὸν Λύκον, καὶ τῆς εἶπεν ὅτι μέλλων ν' ἀποθάνῃ δὲν ἐπεθύμει ν' ἀφήσῃ νὰ συναπολεσθῇ μετ' αὐτοῦ πολυτίμὸν τι χάρισμα, κληροδοτηθὲν αὐτῷ ὑπὸ τῶν γονέων του. Εἶχε δὲ τὸ χάρισμα τοῦτο ὀπισθεν τῶν ποδῶν του,



Καὶ ὅποιος μόνον τὸ ἰδῇ, τὸ χάρισμα τοῦ λέγω,
ὅλοι του οἱ ἀντίδικοι φεύγουσι σοῦ ἐμνέγω.
Ἄκουε, βλέπει καὶ μακρὰ, σαράντα μερὶ στράτα,
κ' εἰσὲ ροπὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ γροικᾷ τὰ μαντάτα.

Ὁ Λύκος καὶ ἡ Ἀλουπεὺ δὲν καταλαμβάνουσι τὸ τέχνασμα· δὲν πολλῶν κολακείων καὶ ὑποσχέσεων πειρῶνται νὰ πείσωσιν αὐτὸν νὰ τοῖς τὸ μεταδώσῃ, βουλευόμενοι ἐν κρυπτῷ νὰ τὸν θανατώσωσι μετὰ ταῦτα καὶ νὰ εὐωχηθῶσιν ἐκ τοῦ σώματός του. Ὁ Γάδαρος τότε διατάσσει τὸν Λύκον καὶ τὴν Ἀλουπεὺν γονυκλινεῖς καὶ προσευχόμενοι νὰ σταθῶσιν ἀναμένοντες τὴν μετάδοσιν τοῦ θείου χαρίσματος. Γονατισάντων δ' αὐτῶν δι' ἰσχυρῶν λακτισμάτων ἀνατρέπει τὸν Λύκον καὶ τὸν ῥίπτει εἰς τὴν θάλατταν, ἐν ᾗ δ' ἐτοιμάζεται νὰ τιμωρήσῃ ὁμοίως καὶ τὴν Ἀλουπεὺν,

Αὐτῇ, σὺν εἶδα κ' ἔγιναν ὁ Γάδαρος φρενίτης,
ἔς τὸ πέλαγος ἐγκρέμνισα κ' ἔπεσε μοναχὴ της.
Ἐπῆρ' ἂν τὴν τὰ κύματα ἔς τὸν Λύκον τὴν ἐβγάλλαν,
καὶ ἀπὸ τὸν φόβον πῶλαδε ἐφώναζε μεγάλα.

Ἀνταμωθέντες οἱ δύο σύντροφοι διηγοῦνται τὴν συμφορὰν, ἣν ἔπαθον παρὰ τοῦ Γαδάρου, καὶ ὁμολογεῖσιν ὅτι ἦταν ὑπερβολικὴ εἶναι ἡ ἀδικία καὶ ἡ καταπίεσις καὶ αὐτὰ τὰ μικρότερα ἔργα ἐκ τῆς συναισθήσεως τοῦ δικαίου των προκτιῶνται ἱκανῶς τὸν πόνον, ὥπως ἀντιστῶσιν ἀποτελεσματικῶς. Τὸ ποιημάτιον καταλήγει διὰ αὐτῶν, ἐν εἰς ἐγκωμιάζεται ὁ Γάδαρος:

Χαρὰ ἔς ἐσέ, κύρ Γάδαρε, καὶ μετὰ τὴν ἐχθνησίην σου,
γιατὶ μὲ γνῶσιν ἔφυγες ἀπὸ τῆς ἐπιτησίην σου.
Ὡ Γάδαρε, κύρ Γάδαρε, φέρεις πλὺ δὲν εἶσαι,
πρέπει γὰρ τοῦτο πῶκαμας πάντοτε νὰ παῖνησαι.
Θαρρῶ γὰρ τοῦτο καὶ πολλοὶ Γάδαρον δὲν σὲ κράζουν,
ἀλλὰ ὡς τιμιώτερον, Νίκο σὲ ἐνομάζουν.
Τὸ ὄνομα ἐκέρδισας αὐτὸ μὲ πονηρίαν
καὶ τὴν ζωὴν σου ἔγλυσας ἀπαθὰ τὰ θηρία."

Τοιαύτη ἡ χάρισσα διήγησις τοῦ Γαδάρου, τοῦ Λύκου καὶ τῆς Ἀλουπεὺς· ἡ στιχουργία αὐτῆς εἶναι ὁμαλὴ, εὐδαμῶς δ' ἁμοιρεῖ εὐφυΐας, εὐφυΐας ὅμως χυδαίας καὶ βαναύσου τὰ πολλά. Δυνάμεθα δὲ καθόλου εἰπεῖν ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς κλάδους τοῦ ἔτους τοῦ Ρενάρτου, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ διάπλασις εἶναι ἡ ἐπιτυχεστέρα. Ὁ Γρίμμ εἰκάζει ὅτι τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο τῆς ἐποποιΐας, μὴ εὕρισκόμενον ἐν μηδεμίᾳ τῶν ἄλλων παραλλαγῶν, συμπληροῖ κενόν τι τῆς ἀρχαιοτέρας γερμανικῆς διαπλάσεως, ὅπου ἀναφέρεται μόνον συντροφία τις τῆς ἀλώπεκος μετὰ τοῦ ὄνου, τὰ δὲ λοιπὰ ἐλλείπουσιν. Ἐν γένει δὲ πολλὰς ὁμοιότητας ἀπαντῶμεν εἰς τὴν *φυλλάδα τοῦ Γαδάρου* μετὰ τῶν ποιημάτων, τῶν ἀποτελούντων τὸν κύκλον τοῦ περὶ Ρενάρτου ἔπους. Λατινικόν τι ποίημα τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, ὁ Μετανοητῆς (Poenitentiarius) ἐπιγραφόμενον, ἔχει τὴν αὐτὴν βάσιν μὲ ταύτην. Ὁ λύκος, ἡ ἀλώπηξ καὶ ὁ ὄνος συνελθόντες ποτὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐξομολο-

γούνται πρὸς ἀλλήλους τὰ ἁμαρτήματά των· τὰ τοῦ λύκου ἀφίησι κατανυκτικῶς ἢ ἀλώπηξ καὶ τὰ ταύτης ὁ λύκος· ἀλλ' ἀμφότεροι φρίττουσιν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῶν ἐλαφρῶν καὶ ἀθροτάτων πλημμελημάτων τοῦ ὄνου καὶ διαμελίσαντες τρώγουσιν αὐτόν. Ὁ λύκος καὶ ἡ ἀλώπηξ λαμβάνουσι τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς παραλλαγαῖς, πανταχοῦ δὲ τῆς ἐποποιίας εἶναι τὰ δύο ταῦτα ζῶα τὰ πρωταγωνιστοῦντα πρόσωπα. Ὡς ἐν τῷ ἐλληνικῷ ποιήματι καὶ τοῖς δημοτικοῖς παραμυθίοις, ὁ λύκος καὶ ἡ ἀλώπηξ ἀποκαλοῦσιν ἀλλήλους συντέκνους· καὶ ἐν ταῖς λατινικαῖς καὶ ταῖς γερμανικαῖς παραλλαγαῖς, ἐν δὲ τῇ λιθουανικῇ γλώσσῃ ἡ ἀλώπηξ καλεῖται κουμπάρος. Ἡ δὲ λύσις τῆς διηγήσεως, ὡς ἐν τῇ Φυλλάδῃ τοῦ Γαδάρου φέρεται, ἐλήφθη ἐξ αἰσωπείου τινὸς μύθου· κατὰ τοῦτον ὁ λύκος περιτυχὼν ὄνῳ, ἐν τῷ ποδὶ ἄκανθαν ἐμπεπηγμένην ἔχοντα, ἤθελε νὰ καταφάγῃ αὐτόν· ὁ ὄνος συγκατατίθεται, μίαν δὲ χάριν μόνον παρὰ τοῦ λύκου ζητεῖ, νὰ ἐξαγάγῃ οὗτος πρῶτον παρὰ τοῦ ποδός του τὴν ἄκανθαν, ὅπως μὴ ἀλγῶν ἀποθάνῃ. Ὁ λύκος τὴν ἐξάγει διὰ τῶν ὀδόντων, οὕτω δὲ χάσκοντα λακτίζει εἰς τὸ πρόσωπον ὁ ὄνος καὶ φεύγει συνθλάσας ῥίνα καὶ μέτωπον καὶ ὀδόντας· ὁ λύκος ἐννοεῖ τὴν μανίαν τὴν ἔπραξε, καὶ μέμφεται ἑαυτόν, ὅτι μάγειρος ὢν τὸ πρῶτον νῦν γέγραπται καὶ ἱππίατρος νὰ γίνῃ. Τὸν μῦθον τοῦτον ἐμιμήθησαν τὰ πλεῖστα τῶν ἀπὸ Ρενάρτου ποιημάτων, ἄλλα μὲν φοράδα, ἄλλα δὲ πῶλον ἀναφέρουσα ἐν τῷ τοῦ ὄνου μύθῳ ἀναφέρει μῦθόν τινα τοῦ ἱππίου· ὁ ἀπὸ τοῦ Γαδάρου εἰς τὴν Νύκτας αὐτοῦ σχεδὸν ἀπαράλλακτον ὑπόθεσιν ἔχοντα. Ἐν τούτῳ τὸ φοβερὸν ἁμαρτήμα τοῦ ὄνου συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἀντὶ καὶ ἀναφύλλου τρώγει δύο ἢ τρία κάρφη ἀχύρου ἐκ τοῦ ὑποδήματος τοῦ κυρίου του, ἐφ' ᾧ μετὰ φρίκης ὁ λύκος καὶ ἡ ἀλώπηξ ἀναφωνοῦσιν ὅτι ἀξιός ἐστιν ὁ ὄνος θανάτου, διότι ἐκ τούτου ἐκρουλόγησεν ὁ κύριός του καὶ ἀπέθανε. Παραπλησίαν τινὰ ὑπόθεσιν ἔχει καὶ μῦθός τις τοῦ Λαφονταίν (Les animaux malades de la peste) καὶ ἕτερος παρὰ τῷ (Guillaume Guérault (Emblèmes, Lyon, 1553).

Ἐκτὸς τῶν ἐν Βενετίᾳ ἐκδόσεων τῆς Φυλλάδας τοῦ Γαδάρου ἐδημοσίευσεν ἱκανὰ μέρη αὐτῆς ὁ Γερμανὸς ἐλληνιστῆς Ἑλισσεν, ἀνάλυσιν μακρὰν αὐτῆς ὁ Gidel ἐν τῷ προμνημονευθέντι συγγράμματί του, ὀλόκληρον δὲ ὁ Βάγνερ (Carmina graeca medii aevi) ἐκ χειρογράφου τῆς Βιέννης καὶ ὁ Ἰάκωβος Γρίμμ ἐν ἐπιστολιμαίᾳ διατριβῇ πρὸς Κάρολον Λάχμανν περὶ τοῦ Reinhart Fuchs (Sendschreiben an K. Lachmann über Reinhart Fuchs. Ἐν Λιψία 1840) συνοδεύσας τὴν ἐκδοσιν ταύτην διὰ προλεγομένων, σημειώσεων καὶ λεξιλογίου. Καίτοι δ' ὁ Ἰάκωβος Γρίμμ ἦτο περὶ τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐλληνικὴν λῖαν ἐντριβής, ὑπέπεσεν ὅμως ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εἰς λάθη γλωσσικὰ σπουδαιότατα, μαρτυροῦντα πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀνάγκη συντάξεως πλήρους λεξικοῦ τῆς κοι-

νῆς γλώσσης, ἀφ' οὗ μόνα ἄξια λόγου βοηθήματα εἶναι τὸ Γλωσσάριον τοῦ Δουκαγκίου, τὰ Ἑτακτα τοῦ Κοραῆ καὶ τὸ Λεξικὸν τῆς ὁμιλουμένης τοῦ Βυζαντίου. Ἐκ τῶν σφαλμάτων τούτων περιεργείας χάριν σημειοῦμεν ἐνταῦθα μερικά· τὸ ἀναφτὸς ἐξηγεῖ μὴ ἀναμμένος ἐκ τοῦ στερητικοῦ α καὶ ἀπτὸς παράγων· τὸ δισάκκιον ἐξηγεῖ ξίφος καὶ συγκρίνει πρὸς ὁμοίας σλαβικὰς καὶ βοημικὰς λέξεις· τὸ κομάσι (ὄρνιθον) ἐκλαμβάνει ὡς κώμην μικράν· τὸ τυπογραφικὸν λάθος κρίτον (ἀντὶ χρεῖ τον=χρεῖ αὐτὸν) μὴ δυνάμενος νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐπιφέρει σωρείαν παρατηρήσεων, ὧν ἡ μία κωμικωτέρα τῆς ἄλλης· ἀλλὰ καὶ εἰς τοκήεσσσαν ἢ τοκάδα ἀμνάδα μεταμορφοῖ τὸ κακῶς γεγραμμένον τόκουσα (σὰν τὸ κουσα τὸ ἤκουσα).

Ὁ Γρίμμ ὑποθέτει ὅτι ἡ Φυλλάδα τοῦ Γαδάρου μετεφράσθη ἐκ τῆς ἰταλικῆς εἰς τὴν ἐλληνικὴν μετὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα· πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου φέρει τὴν πληθὺν τῶν ἰταλικῶν λέξεων, τοὺς ἐν ἀρχῇ ἀναφερομένους λομβαρδικούς κύνας, τὴν λέξιν Περδίτσης, ἣν παράγει ἐκ τοῦ per-dica, καὶ τὸ ὁμοιοτέλευτον τῶν στίχων. Ἀλλ' εἰ λόγοι οὗτοι εἶναι ἀσθενέστατοι καὶ καθ' ὁλοκληρίαν ἀπορριπτέοι· ἰταλικῶν λέξεων βρῖθουσιν ἅπαντα τὰ εἰς κοινὴν γλῶσσαν ἐν Βενετίᾳ βρισκόμενα ἐλληνικὰ βιβλία ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν· οἱ κύνας τῆς Λομβαρδίας ἦσαν γνωστοὶ εἰς τοὺς βυζαντινούς· ἡ δὲ λέξις Περδίτσης εἶναι ἡ ἐλληνικὴ λέξις πέρδιξ μεθ' ὑποκοριστικῆς καταλήξεως συνήθως πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ὁμοιοτέλευτον τῶν στίχων ἀποδεικνύει μὲν ὅτι ἐπὶ τῆς ΙΔ' αἰῶνος, οὐχὶ ὡς ὁμῶς ἐπὶ μετεφράσθη. Μόνον ἐν ἐνὶ χαρτῇ παρακάνει τὴν προσοχὴν τοῦ Γρίμμ, ἐν-υπάρχει ξενισμός· ἡ ἄλουπρῦ, ἣς οὐκ ἤκουσε τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ λύκου,

Ἐθκύμασεν, ἐπαίνεσε καὶ ἀπομύρωσέ τον·

τὸν στίχον τοῦτον, ὑπαινισσόμενον ἐν τῶν μυστηρίων τῆς λατινικῆς θρησκείας, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γράψῃ ὀρθόδοξος χριστιανός. ἀλλ' οὐδὲ καὶ νὰ ἀφήσῃ εἰς τὴν μετάφρασιν, ἂν ἐκ ξένου κειμένου μετέφραζεν.

Ἡ Φυλλάδα τοῦ Γαδάρου ἐγγράφη κατὰ διασκευὴν ἀρχαιοτέρου ἐλληνικοῦ στιχουργήματος, τοῦ *Συναξαρίου τοῦ τιμημένου Γαδάρου*. Τὸ συναξάριον τοῦτο, ὅπερ ὁ Λαμπέκιος ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης ἀνέγραψεν ὡς «Συναξάριον περὶ τινος Γαδάρου ἐπιφανοῦς ἐπὶ ἀγιότητι βίου» (!), ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Βάγνερ. Εἶναι εἰς στίχους πολιτικούς ἀνομοιοτελεύτους, ἡ γλῶσσα αὐτοῦ εἶναι καθαρωτέρα τῆς ἐν τῇ φυλλάδᾳ τοῦ Γαδάρου, ἐν γένει δὲ φαίνεται συντεθὲν οὐχὶ βραδύτερον τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος. Ἡ Φυλλάδα τοῦ Γαδάρου ἀκολουθεῖ πιστῶς τὸ Συναξάριον, ἀλλ' εἶναι ἐκτενεστέρα τούτου, διότι πολλάκις καὶ ὁ ζυγὸς τοῦ ὁμοιοτελεύτου ἀναγκάζει τὸν στιχουργὸν αὐτῆς νὰ καταφεύγῃ εἰς πλατυσμούς. Ἀρκούμεθα νὰ παραθέσωμεν δύο

μόνον παραδείγματα πρὸς σύγκρισιν ἀμφοτέρων τῶν στιχουργημάτων. Τοὺς ἀκολουθοῦς δύο στίχους τοῦ Συναξαρίου :

Ἐγὼ δὲ τσαγκαρώνω τὴν ἐκείνην τὴν καδάκα,
καὶ κείνη ἐφτερούγισσε, καὶ κάκα-κάκα λέγει.

ἢ φυλλάδα τοῦ Γαδάρου μεταβάλλει εἰς :

Ἐγὼ τὴν ἐκωλόσυρνα ἐκείνην τὴν καδάκα,
κ' ἐκείνη ἐφτερούγισσε καὶ κράζει κάκα-κάκα.

Οἱ δὲ τελευταῖοι στίχοι τῆς Φυλλάδας, οὗς ἀνωτέρω παρεθέσαμεν, εὑρην-
ται ἐν τῷ Συναξαρίῳ συνεπτυγμένοι ἐν τοῖς ἐξῆς :

ὦ γάδαρε, κύρ γάδαρε, πλέον γάδαρος οὐκ εἶσαι*
Νίκος ᾗς ἦσαι ἀπὸ τοῦ νῦν, Νικήτα νὰ σὲ λέσιν.

Τὸ Συναξάριον λοιπὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πρώτη ἐλληνικὴ διά-
πλασις, ἐξ ὧν μέχρι τοῦδε ἠξεύρομεν, ἐνὸς κλάδου τοῦ κύκλου τῆς περὶ
Ρενάρτου ἐποποιίας, ἐλλείποντος ἐκ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν συλλογῶν. Ἡ
δὲ Φυλλάδα τοῦ Γαδάρου συνετέθη βραδύτερον κατὰ μίμησιν καὶ ἐπὶ τῇ
βάσει τούτου. Ὅπως δὲ ποτε, ὡς καὶ εἰς τὰ πλεῖστα τῶν εἰς χυδαίαν γλῶσ-
σαν γεγραμμένων μεσαιωνικῶν ἐλληνικῶν ποιημάτων, παρατῆρεῖται καὶ εἰς
ταῦτα ἐπίδρασις τῆς ἱπποτικῆς φιλολογίας τῆς Ευρώπης, ἐπίδρασις ὅμως
οὐχὶ ἄμεσος, ἀλλ' ἔμμεσος καὶ ἀπώτατος.

Ἐν Μονάχῳ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

